

RECEPȚIONAT

Ministerul Educației și Cercetării

_____ 2025

AVIZAT

Secția AȘM _____

_____ 2025

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Centrul de Cercetări Științifice Multidisciplinare

RAPORT ȘTIINȚIFIC ANUAL

pentru etapa 2024

**privind realizarea subprogramului de cercetare în cadrul
programului instituțional de cercetare (2024-2027)**

Titlul subprogramului *Consolidarea serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației
incluzive a copiilor cu CES*

Prioritatea strategică *Provocări societale*

Codul subprogramului *040114*

Șef centru

CHICU Silvia

Coordonatorul subprogramului
de cercetare

LAPOȘIN Emilia

Chișinău, 2025

CUPRINS:

1. Scopul și obiectivele etapei 2024
2. Acțiunile planificate pentru etapa 2024
3. Acțiunile realizate în 2024
4. Rezultatele obținute
5. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute
6. Diseminarea rezultatelor obținute în subprogram în formă de publicații
7. Diseminarea rezultatelor obținute în subprogram în formă de prezentări la foruri științifice (*opțional*)
8. Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute în subprogram în mass-media: (*opțional*)
9. Colaborare la nivel național și internațional (*opțional*)
10. Teze de doctorat / postdoctorat susținute și confirmate în anul 2024 de membrii echipei subprogramului (*opțional*)
11. Dificultăți în realizarea subprogramului (financiare, organizatorice, legate de resursele umane etc.) (*opțional*)
12. Concluzii

1. Scopul și obiectivele etapei 2024

Fundamentarea teoretico-aplicativă a demersurilor conceptuale, metodologice și praxiologice de consolidare a serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive. Analiza literaturii și bunelor practice cu privire la indicatori de calitate a serviciilor sociale și speciale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES.

2. Acțiunile planificate pentru etapa 2024

I. Documentarea teoretică în materie de educație incluzivă

1. Studiul documentelor de politici educaționale în domeniul educației incluzive.
2. Studiul documentelor de politici sociale în domeniul educației incluzive.
3. Studiul indicatorilor de calitate a serviciilor sociale și educaționale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES.

II. Analiza literaturii cu privire la demersul metodologic

1. Identificarea referințelor bibliografice cu privire la demersul metodologic al prestării serviciilor educaționale și sociale în domeniul educației incluzive.
2. Analiza rapoartelor și datelor statistice conexe educației incluzive de calitate.
3. Elaborarea materialelor pentru publicații științifice.

III. Analiza bunelor practici de promovare a educației incluzive și consolidare a serviciilor socio-educative

1. Identificarea bunelor practici de promovare a educației incluzive și consolidare a serviciilor socio-educative pe plan național
2. Identificarea bunelor practici de promovare a educației incluzive și consolidare a serviciilor socio-educative pe plan internațional
3. Sintetizarea holistică a informației despre bunele practici de promovare a educației incluzive și consolidare a serviciilor socio-educative

IV. Fundamentarea teoretico-aplicativă a consolidării coeziunii serviciilor socio-educative în educația incluzivă a copiilor cu CES

1. Analiza conceptual-teoretică al consolidării coeziunii serviciilor sociale și educaționale în educația incluzivă a copiilor cu CES.
2. Determinarea aspectului praxiologic al consolidării coeziunii serviciilor sociale și educaționale în educația incluzivă a copiilor cu CES.
3. Sintetizarea informației privind consolidarea coeziunii serviciilor socio-educative în educația incluzivă a copiilor cu CES

3. Acțiunile realizate în 2024

I. Documentarea teoretică în materie de educație incluzivă

1. Elaborarea listei documentelor de politici sociale și educaționale.
2. Identificarea elementelor de bază a *indicatorilor de calitate a serviciilor sociale și educaționale* pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES.

Activitățile realizate:

- Analiza documentelor de politici sociale și educaționale, fundamentarea teoretico-aplicativă a consolidării serviciilor socio-educative în realizarea educației incluzive a copiilor cu CES și sistematizarea rezultatelor în publicații științifice.
- Sistematizarea elementelor de bază a *indicatorilor de calitate a serviciilor sociale și educaționale* pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES.

- HG -CU PRIVIRE LA APROBAREA PROGRAMUL DE DEZVOLTARE A EDUCAȚIEI INCLUZIVE ÎN REPUBLICA MOLDOVA PENTRU ANII 2024-2027 (NUMĂR UNIC 765/MEC/2023
- Ordinul MEC 1352 din 27.10.2023 Cu privire la aprobarea reperelor metodologice;
- STAREA DE BINE ÎN ȘCOALĂ GHID METODOLOGIC UNICEF MEC 2024
- **Pachetului standard de servicii educaționale** în învățământul general (RM) (proiect)
 - ✓ Servicii de învățare
 - ✓ Servicii extrașcolare
 - ✓ Servicii de îngrijire
 - ✓ **Servicii de sprijin**
 - ✓ Servicii informaționale
 - ✓ Servicii parentale
 - ✓ Servicii opționale* complementare, etc.
 - ✓ Indicatori cu privire la rezultat:

Ordinul MEC 1352 din 27.10.2023 Cu privire la aprobarea reperelor metodologice. (Starea de bine a elevilor);

✓ Indicatori cu privire la proces: de prestare a serviciilor de către personalul de sprijin
Educație incluzivă : Unitate de curs / Balan Vera, Bortă Liliana, Botnari Valentina ; Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova. – Ed. rev. și compl. – Chișinău : S. n., 2017 (Tipogr. «Bons Offices»). – 308 p. ISBN 978-9975-87-298-0.

- **Indicatori cu privire la servicii sociale:**

Indicatorii de calitate reprezintă criteriile esențiale pentru evaluarea și îmbunătățirea serviciilor sociale care sprijină educația incluzivă a copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES). Acești indicatori acoperă aspecte legate de:

1. Accesibilitatea serviciilor.
2. Calitatea resurselor umane.
3. Relevanța și diversitatea serviciilor oferite.
4. Eficiența serviciilor.
5. Colaborarea intersectorială.
6. Impactul asupra beneficiarilor.
7. Infrastructură și resurse materiale.
8. Sustenabilitatea serviciilor.

Acești indicatori de calitate vor ajuta la evaluarea eficienței și relevanței serviciilor sociale și educaționale pentru copiii cu CES, oferind un cadru pentru dezvoltarea unor programe mai bine adaptate și mai incluzive. Implementarea lor contribuie la îmbunătățirea incluziunii educaționale și sociale a copiilor cu cerințe educaționale speciale.

II. Analiza literaturii cu privire la demersul metodologic

1. Analiza referințelor bibliografice cu privire la *demersul metodologic al prestării serviciilor educaționale și sociale* în domeniul educației incluzive.
2. Verificarea și *prelucrarea informației și datelor statistice disponibile* din alte cercetări și surse de date.
3. Elaborarea materialelor pentru publicare de *articole științifice* relevante etapei de cercetare.

Activitățile realizate:

- Studiul bibliografic
- Participare cu prezentare la Conferințe Științifice Internaționale:
- Participare cu publicare de articole la Conferințe științifice Internaționale și Naționale

- Participare la mese rotunde, workshop-uri, ateliere cu privire la diseminarea bunelor practici de educație incluzivă

III Analiza bunelor practici de promovare a educației incluzive și consolidare a serviciilor socio-educative

1. Identificarea bunelor practici de promovare a educației incluzive și consolidare a serviciilor socio-educative pe plan național
2. Constatarea rezultatelor bunelor practici de promovare a educației incluzive și consolidare a serviciilor socio-educative pe plan internațional

Activitățile realizate:

- **Identificarea și analiza bunelor practici de colaborare a serviciilor educaționale și sociale în educație incluzivă**

Colaborarea intersectorială eficientă a serviciilor socio-educative este cheia succesului în abordarea nevoilor complexe ale copiilor cu cerințe educaționale speciale. Iată câteva **exemple practice din alte țări**, care ilustrează modele de bună practică:

1. „Hub-uri de incluziune” – România
2. Modelul de echipe multidisciplinare – Finlanda
3. Parteneriate școală-comunitate în Canada
4. Programul „Dreptul la educație” – Italia
5. Colaborarea între școli și spitale – SUA
6. Keystone Moldova – Parteneriat pentru incluziune
7. Centrul de servicii integrate – Germania
8. Programe de mentorat și tutelă – Norvegia
9. Echipele Intersectoriale Locale (EIL) – România
10. Centre de Resurse pentru Educație Incluzivă – Italia

Aceste exemple demonstrează că colaborarea intersectorială a serviciilor socio-educative, atunci când este bine organizată, poate crea soluții eficiente pentru sprijinirea copiilor cu CES. Modelele integrate, formarea echipelor multidisciplinare și implicarea comunității sunt strategii esențiale pentru succesul incluziunii educaționale și sociale.

- **Participarea la stagii de formare și diseminarea a bunelor practici incluzive**

- Participare la programul de formare a cadrelor didactice universitare privind aplicarea strategiilor pedagogice interactive și inovative de învățare (2 credite, 60 de ore). Programul de formare a fost elaborat și realizat în perioada februarie-martie 2024 de Prof. univ. Mușata-Dacia BOCOȘ-BINȚINȚAN, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România, expert internațional în cadrul subproiectului Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău: *„Asigurarea calității și relevanței formării profesionale a viitorilor pedagogi prin programe de studii inovative și conexe la piața muncii”*, Proiectul Învățământul Superior din Moldova, implementat de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, cu suportul financiar al Băncii Mondiale. Din 26 martie 2024. Ordin nr. 15 din 25.03.24
- Participare la Seminarului științifico-practic „Efectele traumelor psihice din copilărie” din 06.03 2024 din UPSC Comunicări.
 - ✓ *Importanța educației ca factor predominant al educabilității în contextul adaptării și integrării școlare a copiilor cu dizabilități*
 - ✓ *Dificultăți de adaptare și integrare școlară a copiilor cu dizabilități în medii comune de învățare*

IV Fundamentarea teoretico-aplicativă a consolidării coeziunii serviciilor socio-educative în educația incluzivă a copiilor cu CES

1. Analiza și definirea conceptual-teoretică al consolidării coeziunii serviciilor sociale și educaționale în educația incluzivă a copiilor cu CES.
2. Determinarea aspectului praxiologic al consolidării coeziunii serviciilor sociale și educaționale în educația incluzivă a copiilor cu CES.. Identificarea punctelor forte și slabe serviciilor adresate copiilor cu CES, beneficiari ai educației incluzive.
3. Sintetizarea informației privind consolidarea coeziunii serviciilor socio-educative în educația incluzivă a copiilor cu CES

Activitățile realizate:

- **15.11.2024.** Seminar științifico-practic: **PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE ÎN EDUCAȚIA DE CALITATE PENTRU TOȚI**
- **10.05.2024.** *Impactul artelor combinate la nivel psihic, emoțional și fizic în rândul copiilor cu CES.* Cercul științifico-metodic pe Învățământ special și special integrat. Școala Gimnazială Specială "Constantin Păunescu", Tecuci, jud. Galați, **România**. Mai 2024. ADEVERINȚA NR. 1583/30.05.2024. **STRATAN, Valentina** (SPEAKER).
- **21.03.2024** *Coeziunea serviciilor sociale și educaționale în educația incluzivă a copiilor cu CES: documente de referință naționale și internaționale.* Sesiunea de Comunicări Științifice "Orizonturi Didactice Europene" din cadrul Proiectului Educațional Internațional "EXCELENȚĂ EDUCAȚIONALĂ - Practici și Perspective Actuale". Organizat de Centrul European Pentru Excelență în Educație. România, martie 2024. **STRATAN, Valentina** (SPEAKER). ADEVERINȚA SERIA PEIEPP NR.27-2119,
- **29.10.2024** Whorkshop pentru cadre didactice in conformitate cu Ordin nr. 237-f-c din 29.10.2024 Cu privire la acordarea serviciilor educationale suplimentare, In baza demersului IPLT „Ion Luca Caragiale” Orhei, Nr. 53 din 08.10.2024. **FRUNZE, Olesia, LAPOȘINA, Emilia**
- **25.08.2024.** Whorkshop cu tema „, Strategii de comunicare asertivă necesar formării unui mediu prietenos copilului cu CES,, Liceul Teoretic, Orizont str. I. Pelivan 13 A. **FRUNZE, Olesia**
- **22-23.11 2024.** Atelier online cu tema,, Abordarea individualizată în cadrul terapiei educaționale aplicate copiilor cu dizabilități (mentale etc.), 2 grupe din România. **FRUNZE, Olesia, LAPOȘINA, Emilia**

4. Rezultatele obținute

În perioada respectivă au fost realizate activități planificate în conformitate cu obiectivele subprogramului. În cadrul fundamentării teoretice în materie de educație incluzivă au fost analizate documente oficiale cu privire la politicile educaționale europene și naționale pentru fortificarea strategiei de dezvoltare a sistemului de învățământ și identificarea punctelor forte și punctelor slabe a procesului de implementare a educației incluzive. Au fost studiate varii lucrări științifice pentru a generaliza fundamente științifice ale incluziunii educaționale, a identifica bunele practici de promovare a educației incluzive și a consolida serviciile socio-educative în plan internațional și național.

Fundamentele științifice ale educației incluzive își au începuturile în mai multe domenii interdisciplinare: psihologie, pedagogie, sociologie, neuroștiințe și științe ale dezvoltării copilului. Acestea conturează un cadru teoretic și metodologic care legitimează și susține abordările incluzive, pornind de la ideea că toți copiii, indiferent de abilități, context cultural sau socio-economic, au dreptul la o educație echitabilă și de calitate. Studiile sociologice arată că segregarea și marginalizarea nu doar afectează dezvoltarea copilului cu CES, ci și promovează stigmatul și inegalitatea socială. Modelul social al dizabilității propune o schimbare de paradigmă: dificultățile pe care le întâmpină persoanele cu CES nu sunt doar rezultatul limitărilor individuale, ci și consecința barierelor de mediu, atitudinale și de comunicare. Incluziunea la nivelul școlii devine astfel o investiție de durată în respectarea drepturilor omului și în coeziunea societății.

Promovarea educației incluzive prin politica socială și educațională a statului Republica Moldova și prin sporirea practicilor pedagogice de succes nu mai este o noutate de mai bine de două decenii. Experiența internațională, la nivel politic și practic, a încurajat, dar și a obligat, într-un anumit fel, să se respecte drepturile fiecărui om, indiferent de condiția lui fizică, pentru a fi ajutat să se realizeze ca persoană, la nivel comunitar și social. Prin Hotărârea Guvernului nr.723 din 08.09.2017 a fost aprobat *Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități, pentru anii 2017-2022*, în scopul executării prevederilor art.2 din Legea pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități nr.166 din 9 iulie 2010, și ale Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, nr.60 din 30 martie 2012. Prin semnarea și ratificarea Convenției ONU privind drepturile copilului și a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, guvernele țărilor sau angajat să creeze un sistem de educație care este accesibil tuturor și oferă o educație de calitate, relevantă pentru societate și economie. Continuarea dezvoltării acestor paradigme se regăsește în LEGE Nr. 315 din 17-11-2022 pentru aprobarea *Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”*, publicat: 21-12-2022 în Monitorul Oficial Nr. 409-410, art. 758¹, dezvoltate în continuare documente strategice naționale; *Uniune a egalității: Strategia privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2030*² și *Strategia europeană privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2030*³.

Unul dintre obiectivele esențiale, în domeniul educației, cuprinse în *Strategia națională din 30 martie 2022 privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022-2027* al Guvernului RM, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 359 bis din 12 aprilie 2022.⁴ și *Strategia de dezvoltare „Educația 2030”* și a *Programul de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025*, HG Nr. 114 din 07-03-2023. Publicat : 20-04-2023 în Monitorul Oficial Nr. 134-137 art. 289⁵ îl constituie asigurarea dreptului la educație de calitate a copiilor și tinerilor cu diferite tipuri de dizabilități în instituțiile de învățământ în condiții de egalitate cu ceilalți.

Asigurarea acestui drept devine un domeniu de activitate în care se suprapun interesele părinților, cadrelor didactice, psihologilor, lucrătorilor medicali, asistenților sociali etc. Sistemul de acțiuni presupune o abordare sistemică, complexă, multilaterală prin evaluare, informare, psihoprofilaxie, mediere, consiliere și psihocorecție, pentru a favoriza incluziunea socială a copiilor. Asistența psiho-educatională în sistemul de învățământ include un sistem de acțiuni orientate spre crearea și menținerea unui climat psihologic favorabil copiilor în procesul educațional pentru învățare eficientă și creștere personală.

Școală nu este doar învățare și evaluare, este un context al vieții, unde copiii socializează o bună perioadă de timp, cadrele didactice își realizează misiunea profesională, managerii își îndeplinesc funcția de leader, personalul nedidactic prestează servicii corespunzător calificărilor, părinții copiilor participă la viața școlii. Această realitate conduce în mod direct la necesitatea asigurării unei stări de bine în școală.

O abordare holistică a școlii implică sprijinirea copiilor și a personalului pentru a se dezvolta și a reuși. Abordările holistice ale școlii pentru creșterea stării de bine au un impact pozitiv asupra întregii comunități școlare și asupra multor aspecte ale vieții școlare, cum ar fi comportamentul, relațiile, frecvența și rezultatele. Ministerul Educației și Cercetării a emis ordinul nr.1352 din 27.10.2023 privind aprobarea și punerea în aplicare a Reperelor metodologice privind completarea Fișei de observare a bunăstării copilului, Fișei de evaluare a bunăstării copilului și Fișei de planificare a acțiunilor pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului și elaborarea Raportului instituției de învățământ cu privire la cazurile dificile prevăzute pentru a fi preluate în vederea

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ro

² <https://www.prostemcell.ro/international/strategia-europeana-2021-2030-pentru-persoanele-cu-dizabilitati/Page-2.html>

³ <https://www.eud.eu/ro/policy/european-disability-rights-strategy-2021-2030/>

⁴ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/254234>

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro

intervenției de către serviciile de asistență socială. În această ordine de idei *Legea Nr. LP 256/2023 reprezintă* un pas important în modernizarea și recalibrarea sistemului de asistență socială din Republica Moldova. Prin măsurile adoptate, se așteaptă o creștere a eficienței, transparenței și accesibilității serviciilor, precum și o focalizare sporită asupra persoanelor aflate în cele mai mari dificultăți. Implementată corect, reforma „Restart” poate contribui esențial la reducerea inechităților, la sprijinirea grupurilor vulnerabile și la consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova.

Astăzi se constată un interes sporit din partea comunității față de asistența psiho-educatională a copiilor cu dizabilități din sistemul de învățământ. Umanizarea și individualizarea procesului instructiv - educativ necesită evidența obligatorie a particularităților psiho - fiziologice ale fiecărui copil, crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea și formarea personalității, individualității, acordarea asistenței psihologice tuturor copiilor, inclusiv și celor cu dizabilități. În cadrul prestării serviciilor socio-educative copiilor cu dizabilități, instituțiile incluzive trebuie să abordeze problema copilului global, multidisciplinar, științific, să elaboreze programe individuale de instruire în diferite situații, să asigure o asistență psiho-educatională continuă, permanent să protejeze interesele și drepturile copilului. Sunt evidențiate sarcinile ce stau în fața serviciilor socio-educative care realizează reabilitarea și recuperarea copiilor cu dizabilități:

- Adaptarea la mediul școlar și determinarea stilului individual de învățare;
- Prevenirea izolării copiilor în grupul de colegi și formarea competențelor sociale;
- Formarea autonomiei personale a copilului cu dizabilități;
- Formarea stimei față de sine;
- Asigurarea cu resurse necesare individuale de recuperare;
- Dezvoltarea competențelor educaționale ale cadrelor didactice și a părinților.

Serviciile de asistență și suport pentru copii cu dizabilități sunt dispersate deoarece sunt oferite de prestatori diferiți, finanțate în moduri diferite și prestate în locații diferite. În cazul prestării serviciilor medicale, de recuperare, sociale și educaționale pentru copii cu dizabilități, diferența majoră este între îngrijirea neoficială oferită de familie și persoane de suport și serviciile oficiale, furnizate de stat și organizațiile societății civile.

Copiii din familii cu venituri reduse, copiii care locuiesc în zonele rurale cu infrastructură deficitară, copiii reprezentând minorități etnice și lingvistice, copiii cu dizabilități, copiii migranți și refugiați, copiii aflați în conflict cu legea, copiii și tinerii care nu frecventează instituțiile educaționale, copiii cu condiții dificile de trai, care se confruntau deja cu bariere semnificative în participarea la educație au fost abordați în mod deosebit, în special în ce privește accesul la educație de calitate în

O problemă majoră pentru Republica Moldova, la moment o constituie lipsa unui pachet minim de servicii pentru copii cu dizabilități finanțate din partea statului, standarde de cost pentru acest pachet minim de servicii și costul adițional al serviciilor plătite de familiile copiilor cu dizabilități prin finanțare caritabilă sau voluntară, prin plăți din buzunar către furnizorii de servicii sau printr-o combinație a acestor metode. În Republica Moldova, serviciile sociale specializate pentru copii cu dizabilități sunt dezvoltate în mare parte de către autoritățile publice locale în colaborare cu organizațiile neguvernamentale, organizațiile de caritate din sprijinul financiar al organizațiilor donatoare. Avantajele acestor servicii includ potențialul lor de inovare, calificarea resurselor umane și atitudinea pozitivă, fără discriminare față de copii cu dizabilități. Organizațiile societății civile promovează adesea programe bazate pe comunitate sau pe beneficiar și încurajează participarea copiilor cu dizabilități la viața comunității.

De asemenea, în corespundere cu prevederile Codului Educației al Republicii Moldova, stipulate la Capitolul VI, art.32, învățământul pentru copiii și elevii cu cerințe educaționale speciale este parte integrantă a sistemului de învățământ și are drept scop educarea, reabilitarea și/sau recuperarea și incluziunea educațională, socială și profesională a persoanelor cu dificultăți de învățare, de comunicare și interacțiune, cu deficiențe senzoriale și fizice, emoționale și comportamentale, sociale [5, p.13-14].

Printre acțiunile prioritare în acest sens sunt incluse: asigurarea dreptului la educație, prin

promovarea programelor de intervenție timpurie, informarea părinților referitor la drepturile copiilor lor, promovarea unei culturi incluzive, în cadrul căreia copiii cu dizabilități învață împreună cu semenii lor și dobândesc abilități și competențe sociale, asigurarea respectării drepturilor copiilor în procesul de luare a deciziilor, eliminarea barierelor, inclusiv a barierelor în comunicare, a barierelor atitudinale și a celor fizice, cu care se confruntă copiii cu mobilitate redusă etc.; respectarea dreptului la educație, prin crearea unui mediu centrat pe copil, stimulativ, sigur și sănătos, diferențierea și individualizarea învățării, aplicarea metodologiilor de învățare și predare active, participatorii, centrate pe copil, utilizarea creativă a tehnologiilor de asistență, formarea cadrelor didactice cu competențe necesare pentru a preda în medii diferite de învățare, organizarea diferențiată și individualizată a învățării, precum și valorificarea potențialului și punctelor forte ale fiecărui copil, evaluarea progresului fiecărui elev (în raport cu propriile rezultate anterioare), implicarea copiilor în diverse proiecte sau acțiuni de voluntariat, organizate la nivel de clasă și/sau de instituție; respectarea dreptului la educație al copiilor cu dizabilități, prin promovarea respectului pentru identitatea copiilor, respectarea drepturilor la participare ale copiilor (susținerea și implicarea activă a copiilor în procesul de luare a deciziilor cu privire la problemele care le afectează viața, precum și dreptul de a influența deciziile referitor la viața școlară), prin promovarea respectului pentru integritate (educația trebuie să se desfășoare într-un mediu în care se respectă demnitatea inerentă a copilului, astfel încât să-l ajute să-și exprime în mod liber opiniile).

Printre principalele fundamente științifice se numără înțelegerea tulburărilor de învățare (dislexie, discalculie, disgrafie), a tulburărilor de spectru autist sau a altor dificultăți de dezvoltare, pe baza studiilor neuro- și psihopedagogice, a permis ajustarea intervențiilor astfel încât să corespundă profilului unic al fiecărui elev.

Educația incluzivă își bazează principiile și pe concepte precum *Universal Design for Learning (UDL)*, care sugerează planificarea curriculumului și a activităților de învățare în așa fel încât să răspundă de la început unei game largi de abilități și stiluri de învățare. Strategiile educaționale incluzive se sprijină pe *diferențierea curriculară*, adaptarea materialelor, folosirea tehnologiilor asistive și evaluarea formativă continuă, susținute de dovezile empirice privind eficiența acestor abordări.

Pentru a avea cu adevărat o școală incluzivă care să funcționeze, este necesară pregătirea acesteia, sunt necesare condiții materiale, care să permită un învățământ cât mai diversificat și adaptat diferitelor cerințe speciale: profesori de sprijin, mobilier, posibilități de modelare a programului zilnic, tehnici speciale de predare, adaptare curriculară individualizată, etc. Ținând cont de introducerea și aplicarea acestui concept de largă rezonanță asupra modului în care este organizată și funcționează școala, există mai multe dimensiuni și provocări contemporane cum ar fi:

- centrarea pe copil, pe unicitatea acestuia;
- o școală deschisă, prietenoasă;
- democrație și solidaritate umană;
- o școală echitabilă, mai naturală;
- răspunsul la situații educaționale diverse;
- o școală flexibilă, care se adaptează, învață și se schimbă.

Acțiunile întreprinse pentru asigurarea unei educații incluzive de calitate pentru toți copiii în Republica Moldova vizează: identificarea și evaluarea copiilor cu probleme de dezvoltare pentru asigurarea dezvoltării copilului conform particularităților de vârstă; asigurarea șanselor egale pentru toți copiii pentru încadrarea acestora în instituții generale de învățământ; acordarea serviciilor de support pentru incluziunea socială și educațională a copiilor cu cerințe educaționale speciale; crearea unui mediu centrat pe copil, stimulativ, sigur și sănătos, prin aplicarea metodologiilor de învățare și predare active, centrate pe copil; formarea cadrelor didactice pentru a preda în medii diferite de învățare, valorificarea potențialului și punctelor forte ale fiecărui copil, evaluarea fiecărui copil în raport cu propriile rezultate.

Drept obiective proiectate de către grupul de cercetare a fost identificarea și analiza indicatorilor de calitate a serviciilor sociale și educaționale prestate copiilor cu CES în vederea adaptării și integrării în mediu școlar incluziv. Studiul bibliografic a rezultat cu generalizarea și structurarea informației relevante la problema abordată. Serviciile educaționale și sociale pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale (CES) au **obiective esențiale** pentru asigurarea unei educații incluzive. Aceste obiective se referă la :

- asigurarea accesului egal la educație pentru toți elevii, indiferent de nevoile lor speciale. Acest lucru implică adaptarea infrastructurii școlare și a materialelor didactice;
- dezvoltarea planurilor educaționale individualizate (PEI) care să răspundă nevoilor specifice ale fiecărui elev cu CES. Aceste planuri sunt concepute pentru a maximiza potențialul de învățare și dezvoltare al fiecărui copil;
- promovarea integrării elevilor cu CES în clasele obișnuite, asigurându-se că aceștia participă activ și sunt incluși în toate aspectele vieții școlare.
- oferirea de formare continuă și resurse pentru cadrele didactice, astfel încât acestea să fie echipate pentru a sprijini elevii cu CES în mod eficient;
- crearea unor echipe multidisciplinare (incluzând profesori de sprijin, psihologi, logopezi, asistenți sociali, etc.) care să colaboreze pentru a oferi suport comprehensiv elevilor cu CES;
- implicarea activă a părinților și a familiei în procesul educațional, încurajând colaborarea între școală și familie pentru a asigura succesul educațional al elevilor;
- dezvoltarea abilităților de viață independentă și promovarea autonomiei persoanelor cu CES, pregătindu-le pentru tranziția către viața adultă;
- promovarea unui mediu școlar incluziv și respectuos, care să combată discriminarea și stigmatizarea asociată cu CES;
- evaluarea periodică a progresului elevilor cu CES și ajustarea intervențiilor educaționale și sociale în funcție de nevoile lor în schimbare.

Aceste obiective sunt esențiale pentru crearea unui sistem educațional și social care să susțină pe deplin persoanele cu cerințe educaționale speciale, asigurându-le accesul la o educație de calitate și șanse egale în viață

Indicatorii calității serviciilor educaționale sunt

- Curriculum și programe de studiu;
- Performanța elevilor;
- Calitatea cadrelor didactice;
- Mediul de învățare;
- Servicii suport pentru elevi;
- Management și leadership educațional;
- Evaluare și îmbunătățire continuă.

Indicatorii calității serviciilor sociale sunt:

- Accesibilitate;
- Calitatea personalului;
- Eficacitate;
- Eficiență;
- Pertinență;
- Continuitate;
- Respectarea drepturilor beneficiarilor;
- Satisfacția beneficiarilor.

Acești indicatori de calitate vor ajuta la evaluarea eficienței și relevanței serviciilor sociale și educaționale pentru copiii cu CES, oferind un cadru pentru dezvoltarea unor programe mai bine adaptate și mai incluzive.

Implementarea lor contribuie la îmbunătățirea incluziunii educaționale și sociale a copiilor cu CES

Concluziile generale care pot fi extrase din analiza bunelor practici în educația incluzivă a copiilor cu Cerințe Educaționale Speciale (CES) subliniază importanța unui cadru educațional flexibil, accesibil și orientat către nevoile individuale ale fiecărui elev. Printre aspectele esențiale se numără:

1. **Abordare holistică și centrată pe elev:** Educația incluzivă eficientă pornește de la înțelegerea profundă a caracteristicilor, potențialului și dificultăților fiecărui copil cu CES, accentul fiind pus pe valorificarea punctelor sale forte și pe compensarea sau diminuarea limitărilor.
2. **Colaborare multidisciplinară:** Implicarea activă a unei echipe formate din profesori, specialiști (psihologi, logopezi, kinezioterapeuți), asistenți sociali, dar și din membri ai familiei, asigură o intervenție coerentă, coerentă și complementară asupra dezvoltării copilului.
3. **Strategii diferențiate și materiale adaptate:** Practicile incluzive de succes presupun utilizarea unor metode didactice variate, adaptate la stilurile de învățare și la competențele elevilor, precum și folosirea resurselor educaționale accesibile (materiale tactile, vizuale, tehnologii asistive).
4. **Formarea continuă a cadrelor didactice:** Un sistem de formare inițială și continuă, care să includă cunoștințe și abilități specifice educației incluzive, este esențial pentru a sprijini profesorii să identifice, să înțeleagă și să răspundă adecvat nevoilor copiilor cu CES.
5. **Climat școlar pozitiv și sensibil la diversitate:** Promovarea unei culturi incluzive bazate pe respect, solidaritate și acceptarea diferențelor contribuie semnificativ la integrarea armonioasă a copiilor cu CES. Sprijinul emoțional și încurajarea participării active cresc sentimentul de apartenență la comunitatea școlară.
6. **Monitorizare și evaluare continuă:** Evaluarea progresului și a eficacității intervențiilor, revizuirea periodică a planurilor educaționale individualizate și ajustarea strategiilor în funcție de rezultate sunt pași necesari pentru asigurarea unei intervenții optime.

Asigurarea bunăstării pentru fiecare copil este obiectivul major al instituțiilor cu practici incluzive, toți copiii au dreptul la dezvoltare în dependență de capacitățile și particularitățile sale individual - tipologice. În ansamblu, bunele practici evidențiază faptul că educația incluzivă nu este doar o cerință legislativă sau un deziderat moral, ci o abordare fundamentală prin care toți elevii, inclusiv cei cu CES, beneficiază de oportunități echitabile pentru dezvoltare, învățare și participare activă la viața școlară. Studiile în domeniul educației incluzive indică faptul că integrarea copiilor cu CES în clasă alături de colegii lor tipici, cu suport adecvat, duce la rezultate mai bune pentru toți elevii, atât din punct de vedere academic, cât și social. Meta-analize și sinteze de cercetări (precum cele ale UNESCO, OECD) confirmă că practicile incluzive bine implementate cresc șansele ca elevii cu CES să finalizeze cu succes parcursul școlar, să-și dezvolte abilități sociale și să participe activ în comunitate.

Notă: În anexă se prezintă rezumatul activității și a rezultatelor obținute în subprogram în 2024 în limba română și în limba engleză (Anexa nr. 1)

5. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute

O educație modernă și funcțională înseamnă recunoașterea și cultivarea abilităților de adaptabilitate și de acceptare a diversității umane, corespunde indicatorilor de calitate, de acces și participare pentru toți. Conceptul fundamental de la care pornește construcția noastră teoretică și praxiologică prezintă dezvoltarea și armonizarea educației incluzive prin asigurarea consolidării serviciilor educaționale și sociale. Îmbunătățirea accesului și participării la educație de calitate pentru toți necesită un efort coordonat între instituțiile educaționale, familia și comunitatea pentru a elimina obstacolele și a crea oportunități egale pentru toți elevii. Dezvoltând acest sprijin socio-educational, copilul, profesorul, părintele nu mai sunt singuri.

Incluziunea este un proces care poate crește practic la nesfârșit nivelul învățării și al participării pentru toți elevii prin abordarea unui cadru educațional flexibil, accesibil și orientat către nevoile individuale ale fiecărui elev. O abordare holistică a școlii incluzive implică sprijinirea copiilor și a personalului pentru creșterea stării de bine a elevilor, inclusiv celor cu CES, care, la rândul său are un

impact pozitiv asupra întregii comunități școlare și asupra multor aspecte ale vieții școlare, cum ar fi comportamentul, relațiile, frecvența și rezultatele. Pentru școală incluzivă sunt importante abilitățile copilului cu CES, potențialul său individual și capacitatea sa de adaptare și de învățare, care se dezvoltă în condițiile asigurării copilului cu servicii de sprijin socio-educational.

Subproiectul favorizează colaborarea dintre pedagogi, asistenți sociali, cadre didactice de sprijin și alți specialiști implicați în educație incluzivă și servicii sociale, stimulând creșterea coeziunii interdisciplinare. Rezultatele obținute au fost publicate în reviste științifice, ajutând la consolidarea fundamentelor educației incluzive și dezvoltarea unor practici eficiente pentru copiii cu CES.

Principală contribuție a subproiectului este sporirea accesului la educație incluzivă pentru copii cu cerințe educaționale speciale. Prin îmbunătățirea competențelor cadrelor didactice de sprijin și prin dezvoltarea unor servicii de asistență complementare (consiliere, asistență socială, terapie ocupațională etc.), copiii cu CES pot fi integrați mai ușor în medii comune de educație și, ulterior, în societate.

Subproiectul contribuie la informarea și sensibilizarea comunității față de nevoile speciale ale copiilor cu CES, diminuând discriminarea și promovând atitudini pozitive și suportive. Acest lucru poate conduce la o coeziune socială mai puternică, familii mai bine susținute și, pe termen lung, la crearea unui mediu mai incluziv și tolerant.

În cadrul subproiectului au fost organizate conferința științifico-practică, workshop-uri, ateliere cu cadre didactice din instituțiile incluzive, ONG-uri și instituții locale în vederea creării unei rețele de suport la nivel comunitar, favorizând continuitatea serviciilor și asigurând sprijin adaptat nevoilor individuale ale copiilor cu CES și familiilor lor.

Totodată, serviciile de asistență și suport pentru copii cu dizabilități sunt dispersate deoarece sunt oferite de prestatori diferiți, finanțate în moduri diferite prestate în locații diferite, au criterii diferite de calitate și sunt prestate în mod consecutiv, fără a conjuga eforturile la etapa de prevenție sau de inițiere a intervenției, fapt de deminuează esențial calitatea recuperării problemelor copiilor cu CES. În cazul accesării serviciilor medicale, de recuperare, sociale și educaționale pentru copii cu dizabilități, diferența majoră este între gama de servicii accesibile, calitatea acestora, costurile serviciilor suplimentare, furnizate de stat și organizațiile societății civile.

În cadrul comunicării cu cadre didactice din instituțiile incluzive am constatat, că copiii din familii cu venituri reduse, copiii care locuiesc în zonele rurale cu infrastructură deficitară, copiii reprezentând minorități etnice și lingvistice, copiii cu dizabilități, copiii migranți și refugiați, copiii aflați în conflict cu legea, copiii și tinerii care nu frecventează instituțiile educaționale, copiii cu condiții dificile de trai, se confruntă cu bariere semnificative în participarea la educație și prestarea serviciilor socio-educative de calitate.

Investiția în formarea cadrelor didactice de sprijin și a specialiștilor din domeniul educației și serviciilor sociale consolidează capitalul uman și competențele profesionale la nivel național. Beneficiile se extind dincolo de grupul-țintă, oferind un model de bune practici reaplicabil și adaptabil în alte regiuni și contexte educaționale.

Considerăm că este necesar să elaborăm și să aplicăm o metodologie care să ofere posibilitatea de a realiza o educație de calitate incluzivă, capabilă să genereze condiții eficiente de acces și participare, să fundamenteze politica educațională și socială la nivel local și național din perspectiva principiilor educației incluzive și protecției sociale. Dacă factorii exteriori școlii, cum ar fi servicii de asistență socială au capacitatea de a modifica calitatea educației, atunci factorii care țin de prestarea serviciilor educaționale în școală, în coeziune cu primii, generează o intervenție maximă.

În concluzie, subproiectul de **"Consolidare a serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES"** aduce beneficii semnificative pe multiple planuri – științific, social și economic – contribuind la dezvoltarea unui sistem educațional mai echitabil și incluziv, întărind coeziunea socială și susținând progresul economic prin valorificarea potențialului fiecărui copil.

6. Diseminarea rezultatelor obținute în subprogram în formă de publicații

- Articole în alte reviste din străinătate recunoscute – 1
- Articole în reviste din Registrul National al revistelor de profil, cu indicarea categoriei – 1
- Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale din Republica Moldova – 15
- Articole în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională din Republica Moldova – 2
- Alte lucrări științifico-metodice și didactice - 1

7. Diseminarea rezultatelor obținute în subprogram în formă de prezentări la foruri științifice. (comunicări, postere – pentru cazurile când nu au fost publicate în materialele conferințelor)

- **LAPOȘIN, Emilia, FRUNZE, Olesea, ,** *Social support services addressed to children with CES in the Republic of Moldova..* International Conference on Social Work Practice, Health and Education: Building Trust and Solidarity for a Good Society. Ist Edition, Arad, 28th -29th of may 2024, "Aurel Vlaicu" University of Arad, Faculty of Educational Science, Psychology and Social Work. Keynote session I . Moderator Ciprian Herte Join Zoom Meeting <https://us06web.zoom.us/j/7661251789?pwd=cHFtNHhxODNRakZwTWR0K0JvenFYZz09&omn=89091268866>
- **STRATAN, Valentina.** *Activități de îndrumător pentru copiii cu CES* din cadrul Proiectului Educațional Internațional "EXCELENȚĂ EDUCAȚIONALĂ – Practici și Perspective Actuale", organizat de Centrul European Pentru Excelență în Educație (România). Adeverința, SERIA PEIEPP NR.27-2119,21.03.2024
- **OLĂRESCU, Valentina.** *Strategii interconectate cu logopedia.* În: Conferința Internațională de logopedie : *Abordări integrate în logopedie - instrumente și tehnici eficiente în logopedie.* Institut Logopedie București, 16-17. XI. 2024. Comunicare oral **PPT** - dovada Diplomă
- **FRUNZE, Olesea** comunicare: *Strategii asistențiale de lucru cu familiile ce educă copii cu CES,* Conferința Națională cu participare internațională, 14-16 noiembrie 2024, Iași, Universitatea Petre Andrei
- **STRATAN, Valentina** EXPERT-FORMATOR în Proiectul Național "Investim în profesori". MEC și USM. Etapa II. Iunie-decembrie 2024. Modulul "Educație incluzivă".
- **OLĂRESCU, Valentina.** *Gnoseologia universului logopedic. Webinar logopedic:* Arta vorbirii corecte. Aspectul lingvistic în logopedie. Asociația Logopezilor Psihopedagogilor din RM, 18 XI 2024. Comunicare orală – **PPT** - dovada Diplomă
- **FRUNZE, Olesea** Proiectul național "Investim în profesori". MEC și ProDidactica. Etapa II. Modulul "Inteligență emoțională". iunie-decembrie 2024 – membru, formator. Liceul teoretic Ruseștii Noi, Suruceni.
- **FRUNZE, Olesea** Proiectul național "Investim în educători". MEC și UPS ,, Ion Creangă,, . Etapa II. Modulul "Arderea profesională ". iunie-decembrie 2024 – membru, formator.
- **PLĂMĂDEALĂ, Victoria** Seminarul științifico-practic „Provocări și perspective în educația de calitate pentru toți” organizat în cadrul subprogramului de cercetare „Consolidarea serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES”UPSC "Ion Creangă" Titlul comunicării orale: Rolul familiei în incluziunea copiilor cu CES 15.11.2024. Certificat
- **PLĂMĂDEALĂ, Victoria** EXPERT-FORMATOR în Proiectul Național "Investim în profesori". MEC și UPSC. Etapa II. 20.05.2024 - 31.12-2024. Modulul "Psihologia Adolescentului. Bullying-ului în mediu școlar."
- **PLĂMĂDEALĂ, Victoria** EXPERT-FORMATOR în Laboratorul I de SĂNĂTATE MINTALĂ ȘI STARE DE BINE MINTALĂ A TINERILOR organizat 22.11.2024 în cadrul

Proiectului “Mental well-being in education for disadvantaged youth”, cod DRP0200289, programul UE Interreg Danube Region. Titlul comunicării orale: Aspecte ale sănătății mintale a tinerilor defavorizați. <https://meet.google.com/gzc-juqz-avo>

- **PLĂMĂDEALĂ, Victoria** Conferință Națională cu participare internațională „Asistența Socială în contextul schimbărilor sociale accelerate”, Universitatea “Petre Andrei” din Iași, ed. a II-a, Iași, 14-16.11.2024. Titlul comunicării orale: Sănătatea mintală a tinerilor NEET. Diplomă.
- 8. **Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute în subprogram în mass-media:**
 - Emisiuni radio/TV de popularizare a științei
Model: Nume, prenume / Emisiunea / Subiectul abordat
 - Articole de popularizare a științei
Model: Nume, prenume / Publicația / Titlul articolului
- 9. **Colaborare la nivel național și internațional**
- 10. **Teze de doctorat / postdoctorat susținute și confirmate în anul 2024 de membrii echipei subprogramului**
- 11. **Dificultăți în realizarea subprogramului (financiare, organizatorice, legate de resursele umane etc.)**
- 12. **Concluzii**

Subproiectul de „Consolidare a serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES” a confirmat că numai printr-o abordare complexă și multidimensională pot fi create condiții optime pentru toți elevii, indiferent de nevoile lor speciale. Implementarea acestui subproiect a evidențiat importanța colaborării strânse între instituțiile de învățământ, autoritățile publice centrale și locale, specialiștii din sfera psihopedagogiei, organizațiile neguvernamentale și comunitatea locală. În cadrul acestei rețele de parteneri, a fost posibilă dezvoltarea și consolidarea metodologiilor de intervenție, îmbunătățirea formării continue a cadrelor didactice de sprijin, asistenților sociali și crearea unor servicii sociale complementare, adaptate nevoilor fiecărui copil.

Prin asigurarea accesului la resurse educaționale personalizate și prin intensificarea programelor de consiliere și asistență, copiii cu cerințe educaționale speciale dobândesc oportunități reale de integrare și progres școlar. În același timp, sensibilizarea comunității și a familiilor, precum și promovarea unei culturi incluzive la toate nivelurile, contribuie la reducerea stigmatizării și la construirea unui mediu mai tolerant și solidar.

Pe termen mediu și lung, efectele pozitive ale proiectului se vor reflecta în creșterea gradului de integrare socială și profesională a tinerilor cu CES, consolidând totodată capitalul uman și potențialul de dezvoltare durabilă al Republicii Moldova. Prin valorificarea experiențelor și a bunelor practici acumulate, subproiectul oferă un model reaplicabil și adaptabil la nivel național, favorizând eficiența și sustenabilitatea educației incluzive în întreaga țară.

Coordonatorul subprogramului de
cercetare

LAPOȘIN Emilia

Data: _____

Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în subprogram în anul 2024

Consolidarea serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES Codul subprogramului 040114

Pentru anul 2024 1 pagină

O educație modernă și funcțională înseamnă recunoașterea și cultivarea abilităților de adaptabilitate și de acceptare a diversității umane, corespunde indicatorilor de calitate, de acces și participare pentru toți. Conceptul fundamental de la care pornește construcția noastră teoretică și praxiologică prezintă dezvoltarea și armonizarea educației incluzive prin asigurarea consolidării serviciilor educaționale și sociale. Îmbunătățirea accesului și participării la educație de calitate pentru toți necesită un efort coordonat între instituțiile educaționale, familia și comunitatea pentru a elimina obstacolele și a crea oportunități egale pentru toți elevii. Dezvoltând acest sprijin socio-educational, copilul, profesorul, părintele nu mai sunt singuri.

Subproiectul favorizează colaborarea dintre pedagogi, asistenți sociali, cadre didactice de sprijin și alți specialiști implicați în educație incluzivă și servicii sociale, stimulând creșterea coeziunii interdisciplinare. Rezultatele obținute au fost publicate în reviste științifice, ajutând la consolidarea fundamentelor educației incluzive și dezvoltarea unor practici eficiente pentru copiii cu CES.

Principala contribuție a subproiectului este sporirea accesului la educație incluzivă pentru copiii cu cerințe educaționale speciale. Prin îmbunătățirea competențelor cadrelor didactice de sprijin și prin dezvoltarea unor servicii de asistență complementare (consiliere, asistență socială, terapie ocupațională etc.), copiii cu CES pot fi integrați mai ușor în medii comune de educație și, ulterior, în societate.

Subproiectul contribuie la informarea și sensibilizarea comunității față de nevoile speciale ale copiilor cu CES, diminuând discriminarea și promovând atitudini pozitive și suportive. Acest lucru poate conduce la o coeziune socială mai puternică, familii mai bine susținute și, pe termen lung, la crearea unui mediu mai incluziv și tolerant.

În cadrul subproiectului au fost organizate conferința științifico-practică, workshop-uri, ateliere cu cadre didactice din instituțiile incluzive, ONG-uri și instituții locale în vederea creării unei rețele de suport la nivel comunitar, favorizând continuitatea serviciilor și asigurând sprijin adaptat nevoilor individuale ale copiilor cu CES și familiilor lor.

Totodată, serviciile de asistență și suport pentru copii cu dizabilități sunt dispersate deoarece sunt oferite de prestatori diferiți, finanțate în moduri diferite prestate în locații diferite, au criterii diferite de calitate și sunt prestate în mod consecutiv, fără a conjuga eforturile la etapa de prevenție sau de inițiere a intervenției, fapt de diminuează esențial calitatea recuperării problemelor copiilor cu CES. În cazul accesării serviciilor medicale, de recuperare, sociale și educaționale pentru copii cu dizabilități, diferența majoră este între gama de servicii accesibile, calitatea acestora, costurile serviciilor suplimentare, furnizate de stat și organizațiile societății civile.

În cadrul comunicării cu cadre didactice din instituțiile incluzive am constatat, că copiii din familii cu venituri reduse, copiii care locuiesc în zonele rurale cu infrastructură deficitară, copiii reprezentând minorități etnice și lingvistice, copiii cu dizabilități, copiii migranți și refugiați, copiii aflați în conflict cu legea, copiii și tinerii care nu frecventează instituțiile educaționale, copiii cu condiții dificile de trai, se confruntă cu bariere semnificative în participarea la educație și prestarea serviciilor socio-educationale de calitate.

Considerăm că este necesar să elaborăm și să aplicăm o metodologie care să ofere posibilitatea de a realiza o educație de calitate incluzivă, capabilă să genereze condiții eficiente de acces și

participare, să fundamenteze politica educațională și socială la nivel local și național din perspectiva principiilor educației incluzive și protecției sociale. Dacă factorii exteriori școlii, cum ar fi servicii de asistență socială au capacitatea de a modifica calitatea educației, atunci factorii care țin de prestarea serviciilor educaționale în școală, în coeziune cu primii, generează o intervenție maximă.

În concluzie, subproiectul de ”**Consolidare a serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES**” aduce beneficii semnificative pe multiple planuri – științific, social și economic – contribuind la dezvoltarea unui sistem educațional mai echitabil și incluziv, întărind coeziunea socială și susținând progresul economic prin valorificarea potențialului fiecărui copil.

For the year 2024 1 page

A modern and functional education means recognizing and cultivating adaptability and acceptance of human diversity and aligns with quality, access, and participation indicators for everyone. The fundamental concept at the heart of our theoretical and praxiological approach centers on the development and harmonization of inclusive education by ensuring the strengthening of educational and social services. Improving access to and participation in quality education for all requires a coordinated effort among educational institutions, families, and the community to remove obstacles and create equal opportunities for every student. By developing this socio-educational support, the child, the teacher, and the parent are no longer alone.

The subproject encourages collaboration among pedagogues, social workers, support teachers, and other specialists involved in inclusive education and social services, stimulating increased interdisciplinary cohesion. The obtained results have been published in scientific journals, helping consolidate the foundations of inclusive education and develop effective practices for children with SEN.

The main contribution of the subproject is to enhance access to inclusive education for children with special educational needs (SEN). By improving the competencies of support teachers and by developing complementary assistance services (counseling, social assistance, occupational therapy, etc.), children with SEN can be more easily integrated into mainstream educational environments and, later on, into society.

The subproject also contributes to informing and sensitizing the community regarding the special needs of children with SEN, thus reducing discrimination and promoting positive and supportive attitudes. This can lead to stronger social cohesion, better-supported families, and, in the long run, the creation of a more inclusive and tolerant environment.

Within the subproject, a scientific-practical conference, workshops, and training sessions were held with teachers from inclusive institutions, NGOs, and local institutions in order to create a community-level support network, fostering service continuity and ensuring support adapted to the individual needs of children with SEN and their families.

At the same time, assistance and support services for children with disabilities are dispersed because they are provided by different providers, financed in different ways, offered in different locations, have varying quality criteria, and are provided sequentially without combining efforts at the prevention or early intervention stage. This significantly diminishes the effectiveness of addressing the issues faced by children with SEN. When it comes to accessing medical, rehabilitation, social, and educational services for children with disabilities, the main discrepancies lie in the range of available services, their quality, and the costs of additional services provided by the state and civil society organizations.

In discussions with teachers from inclusive institutions, we have found that children from low-income families, children who live in rural areas with poor infrastructure, children representing ethnic and linguistic minorities, children with disabilities, migrant and refugee

children, children in conflict with the law, children and young people who do not attend educational institutions, and children with difficult living conditions all face significant barriers in participating in education and receiving quality socio-educational services.

We believe it is necessary to develop and apply a methodology that makes it possible to provide quality inclusive education, capable of generating effective conditions for access and participation and forming the basis for educational and social policy at local and national levels from the perspective of the principles of inclusive education and social protection. If external factors to the school, such as social assistance services, have the capacity to influence the quality of education, then the factors related to providing educational services within the school, in coordination with the former, can generate maximum impact.

In conclusion, the subproject “Strengthening Educational and Social Services for Ensuring Inclusive Education for Children with SEN” brings significant benefits on multiple levels—scientific, social, and economic—contributing to the development of a fairer, more inclusive educational system, strengthening social cohesion, and supporting economic progress by harnessing the potential of every child.

Coordonatorul subprogramului de
cercetare

LAPOȘIN Emilia

Data: _____

**Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice
publicate în anul 2024 în cadrul subprogramului de cercetare**

Consolidarea serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu CES
Codul subprogramului 040114

1. Monografii (recomandate spre editare de consiliul științific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.1.monografii internaționale

1.2. monografii naționale

2. Capitle în monografii naționale/internaționale

3. Editor de culegere de articole, materiale ale conferințelor naționale și internaționale

4. Articole în reviste științifice

4.1. în reviste din bazele de date Web of Science și SCOPUS (cu indicarea factorului de impact IF)

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

STRATAN, Valentina. Particularități ale parteneriatului familie-școală-comunitate în contextul educației incluzive a copiilor cu CES. În: PEDAGOGIE CREATIVĂ. Revista EDUCATORULUI SELLIFICATION. Revistă națională de teorie și practică educațională- Educație cu SENS. Asociația SELLification4EDUcation. România. Nr. 6/ iunie, 2024, p.249-251. ISSN: 3008– 366 și ISSN-L: 3008 – 2366.

4.3. în reviste din Registrul National al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

OLĂRESCU, Valentina, DICU, Adriana. Consecințele divorțului părinților asupra personalității copiilor. PSIHLOGIE - revista științifico-practică, volumul 44, nr. 1, 2024, pp. 3-11. ISSN E 2537-6276, ISSN P 1857-2502, <http://key.upsc.md>

5. Articole în culegeri științifice naționale/internaționale

5.1. culegeri de lucrări științifice editate peste hotare

5.2 culegeri de lucrări științifice editate în Republica Moldova

6. Articole în lucrările conferințelor științifice

6.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

6.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale din Republica Moldova

1. **LAPOȘINA, Emilia, IEVLEVA, Olga** *Tehnici ludoterapeutice în recuperarea problemelor preșcolarilor din grupe inclusive.* În: Știință, educație, cultură, Materialele conferinței științifice internaționale. Ed. 1, 21 octombrie 2024, Comrat: A&V Poligraf, 2024, Vol.2, pp. 74-79. ISBN 978-9975-83-296-0. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/74-79_48.pdf
2. **LAPOȘINA, Emilia** *Sindromul burnout ca risc ocupațional asociat cu activitățile în asistență socială.* În: Știință și educație: noi abordări și perspective: Materialele conferinței științifice internaționale, Seria 26, 21-22 martie 2024. Chișinău: S. n., 2024 (CEP UPSC) – Vol. 1: Științe sociale și comportamentale. 2024. pp. 349-356. ISBN 978-9975-46-944-9. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/349-356_7.pdf

3. **LAPOȘIN, Emilia, FRUNZE, Olesea.** *Perspectivile pregătirii asistenților sociali în vederea asigurării bunăstării copiilor cu CES.* In: Higher education: traditions, values, perspectives, 27-28 septembrie 2024, Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2024, pp. 103-108. ISBN 978-9975-46-968-5 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-103-108_5.pdf
4. **STRATAN, Valentina.** *Motivarea familiei elevilor cu ces pentru implicare la activitățile cu părinții în școala incluzivă.* In: Știință, educație, cultură, Materialele conferinței științifice internaționale. Ed. 1, 21 octombrie 2024, Comrat: A&V Poligraf, 2024, Vol.2, pp. 108-114. ISBN 978-9975-83-296-0. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/108-114_32.pdf
5. **STRATAN, Valentina.** *Fundamente ale consolidării serviciilor socio-educative în realizarea educației incluzive a copiilor cu CES.* In: Știință, educație, cultură, Ed. 1, 21 octombrie 2024, Comrat: A&V Poligraf, 2024, Vol.2, pp. 114-120. ISBN 978-9975-83-296-0. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/114-120_29.pdf
6. **CRÎȘAN, Elena, STRATAN, Valentina.** *Soft-uri educaționale în terapia logopedică a elevilor cu deficiență de intelect.* In: Știință, educație, cultură , Ed. 1, 21 octombrie 2024. Comrat: A&V Poligraf, 2024, Vol.2, pp. 142-146. ISBN 978-9975-83-296-0. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/142-146_33.pdf
7. **STRATAN, Valentina** *Cultura școlii incluzive ca o valoare asumată de comunitatea școlară .* In: Science and education: new approaches and perspectives, Ed. 26, 21-22 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Seria 26, Vol.1, pp. 342-348. ISBN 978-9975-46-943-2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/342-348_5.pdf
8. **CRÎȘAN, Elena, STRATAN, Valentina** *Utilizarea software educațional logopedix în terapia dislaliei.* In: Science and education: new approaches and perspectives, Ed. 26, 21-22 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Seria 26, Vol.1, pp. 368-373. ISBN 978-9975-46-943-2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/368-373_12.pdf
9. **OLĂRESCU, Valentina și BUGANU, Diana Alina.** *Interrelația dintre limbaj și nivelul dezvoltării analizorului motor .* In: Science and education: new approaches and perspectives, Ed. 26, 21-22 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Seria 26, Vol.1, pp. 296-305. ISBN 978-9975-46-943-2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/296-305_1.pdf
10. **OLĂRESCU, Valentina și CRISTESCU, Delia.** *Intervenții realizate în școală pentru dezvoltarea rezilienței elevilor.* In: Science and education: new approaches and perspectives, Ed. 26, 21-22 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Seria 26, Vol.1, pp. 275-281. ISBN 978-9975-46-943-2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/275-281_14.pdf
11. **OLĂRESCU, Valentina.** *Palierele intervenției logopedice în disartrie.* In: Science and education: new approaches and perspectives, Ed. 26, 21-22 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Seria 26, Vol.1, pp. 282-289. ISBN 978-9975-46-943-2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/282-289_8.pdf
12. **OLĂRESCU, Valentina, PONOMARI, Dorina.** *Etio-pato-simptomatologia disartriei.* In: Science and education: new approaches and perspectives, Ed. 26, 21-22 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Seria 26, Vol.1, pp. 290-295. ISBN 978-9975-46-943-2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/290-295_14.pdf
13. **OLĂRESCU, Valentina.** *Conceptualizări teoretico-științifice despre disartrie.* In: Science and education: new approaches and perspectives, Ed. 26, 21-22 martie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Seria 26, Vol.1, pp. 306-310. ISBN 978-9975-46-943-2. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/306-310_14.pdf
14. **OLĂRESCU, Valentina. BUGANU, Diana Alina.** *Psychological and Clinical Characteristics of Preschool Children with Language Disorders.* In: Perspective interdisciplinare asupra predării și învățării științelor, 25 aprilie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2024, pp. 213-232. ISBN 978-9975-46-933-3. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/213-232.pdf
15. **PLĂMĂDEALĂ, Victoria** *Rolul familiei în incluziunea copilului cu CES.* In: Știință,

educație, cultură , Ed. 1, 21 octombrie 2024, Comrat: A&V Poligraf, 2024, Vol.2, pp. 91-95. ISBN 978-9975-83-296-0. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/91-95_43.pdf

6.3. în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională din Republica Moldova

EL BIZRI, Ina, OLĂRESCU, Valentina. *Evaluarea psihomotricității la elevii cu reținere în dezvoltarea psihică și retard mintal ușor.* In: Probleme și soluții în știința contemporană, 12 aprilie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, pp. 277-282. ISBN 978-9975-46-959-3. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/277-282_12.pdf

LEȘAN Lilia, OLĂRESCU, Valentina. *Intervenția logopedică în tulburările fonologice la preșcolari.* In: Probleme și soluții în știința contemporană, 12 aprilie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2024, pp. 248-255. ISBN 978-9975-46-959-3. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/248-255_4.pdf

6.4. în lucrările conferințelor științifice naționale

7. Teze ale conferințelor științifice

7.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

7.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale din Republica Moldova

7.3. în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională din Republica Moldova

7.4. în lucrările conferințelor științifice naționale

Notă: vor fi considerate teze și nu articole materialele care au un volum de până la 0,25 c.a.

8. Alte lucrări științifice (recomandate spre editare de o instituție acreditată în domeniu)

8.1. cărți (cu caracter informativ)

8.2. enciclopedii, dicționare

8.3. atlase, hărți, albume, cataloage, tabele etc. (ca produse ale cercetării științifice)

9. Brevete de invenții și alte obiecte de proprietate intelectuală

9.1. eliberate de către oficii de peste hotare de protecție a proprietății intelectuale (cu indicarea oficiului)

9.2. eliberate de Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală

10. Lucrări științifico-metodice și didactice

10.1. manuale pentru învățământul preuniversitar (aprobate de ministerul de resort)

10.2. manuale pentru învățământul universitar (aprobate de consiliul științific /senatul instituției)

10.3. alte lucrări științifico-metodice și didactice.

STRATAN, Valentina, CRIȘAN, Elena. TERAPIA DISLALIEI ȘI SOFTUL EDUCAȚIONAL LOGOPEDIX. Ghid metodologic logopedic/coordonator: Valentina Stratan; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău.– Chișinău: Garomont-Studio, 2024.–194 p. ISBN 978-9975-162-74-6.

Coordonatorul subprogramului de cercetare

LAPOȘIN Emilia

Data: _____

Componenta echipei de cercetare

Codul subprogramului 040114

Echipa subprogramului pentru 2024							
Nr	Nume, prenume	Anul nașterii	Titlul științific	Funcția	Norma de muncă	Data angajării	Data eliberării*
1.	Lapoșina Emilia	1959	Dr.	Cercet.șt.coord.	0,5	2.01.2024	
2.	Stratan Valentina	1954	Dr.	Cercet.șt.coord	0,25	2.01.2024	
3.	Olărescu Valentina	1957	Dr.	Cercet.șt.coord	0,25	2.01.2024	
4.	Frunze Olesea	1980	Dr.	Cercet.șt.coord	0,2	2.01.2024	
5.	Plămădeală Victoria	1966	Dr.	Cercet.șt.coord	0,25	2.01.2024	
6.	Ponomari Dorina	1977	Dr.	Cercet.șt.coord	0,2	2.01.2024	
7.							

Ponderea tinerilor (%) din numărul total al executorilor
--

Șef centru

CHICU Silvia

Coordonatorul subprogramului de
cercetare

LAPOȘIN Emilia

Data: _____